

Бобер Н.М.

Доцент кафедри германської філології,

кандидат філологічних наук, доцент

(Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)

Можливості використання мовних корпусів і NLP-інструментів у підготовці до занять з іноземної мови

Інтеграція корпусної лінгвістики та технологій обробки природної мови (NLP) у викладацьку практику відкриває нові перспективи для підвищення якості навчального контенту, персоналізації підходів і розвитку критичного мовного мислення студентів. У доповіді розглянуто прикладні аспекти застосування корпусів (British National Corpus, COCA, Sketch Engine) та NLP-інструментів у розробці вправ, доборі автентичного матеріалу й аналізі мовних явищ у реальному вживанні. Мовні корпуси, які представляють великі зібрання автентичних текстів у цифровій формі, у поєднанні з аналітичними інструментами NLP дають змогу не лише осучаснити навчальний процес, а й зробити його науково обґрунтованим, персоналізованим і практично орієнтованим.

Корпусна лінгвістика як ресурс для сучасного викладача

Мовні корпуси (Прийма, Чуприна, 2019) надають викладачам доступ до реальних прикладів мовного вживання, що дозволяє уникати шаблонних або застарілих конструкцій у навчальних матеріалах. Зокрема, корпуси COCA [2] (Corpus of Contemporary American English), BNC (British National Corpus) (Рис.1), LEXTUTOR, Sketch Engine дозволяють:

- шукати контекстуальні приклади вживання слів і виразів;
- аналізувати частотність лексем;
- визначати типові колокації, ідіоми, граматичні патерни;
- здійснювати порівняння реєстрів (розмовна, письмова, наукова мова тощо).

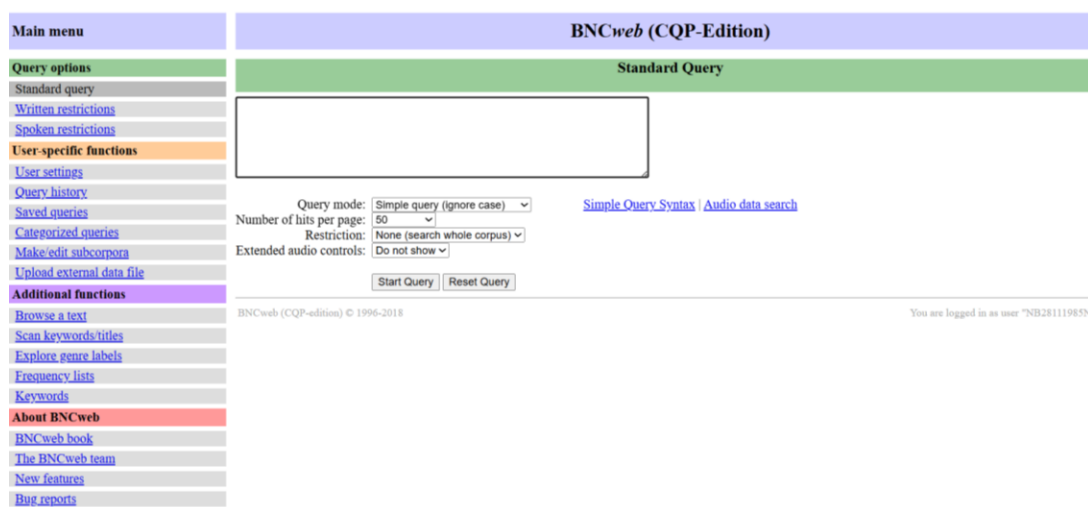

Рис.1: Інтерфейс пошуку в Британському національному корпусі (BNC)

Як зазначено у праці *Teaching English with corpora* [3], корпуси відкривають нові можливості для навчання на основі даних. Це забезпечує можливість формувати вправи, що базуються на реальних мовних моделях, а не лише на підручникових прикладах.

NLP-інструмент у плануванні занять

NLP-сервіси дозволяють автоматизувати та оптимізувати підготовку навчальних матеріалів (Сєдашова та Кобець, 2024). Серед корисних функцій:

- частотний аналіз лексем і морфем;
- лематизація і частиномовне розпізнавання (POS-tagging);
- синтаксичний аналіз (парсинг) речень;
- візуалізація лексичних зв'язків через графи або словникові мережі;
- генерація словникових профілів за темами або текстами.

Такі інструменти дозволяють швидко створювати вправи з фокусом на певну лексику або граматичну структуру, виявляти типові помилки студентів, порівнювати варіанти перекладу, формулювати завдання на редагування або аналіз мови.

Sketch Engine як універсальний інструмент для викладання

Платформа Sketch Engine є одним із найпотужніших корпусних ресурсів, адаптованих для освітніх і наукових цілей. Вона надає можливості для:

- побудови word sketches – узагальнених граматичних і лексичних профілів слова;
- аналізу колокацій за частинами мови, контекстом та позицією;
- пошуку конкордансів з різноманітними фільтрами (Рис. 2);
- роботи з спеціалізованими підкорпусами (академічне письмо, соціальні мережі, юриспруденція тощо).

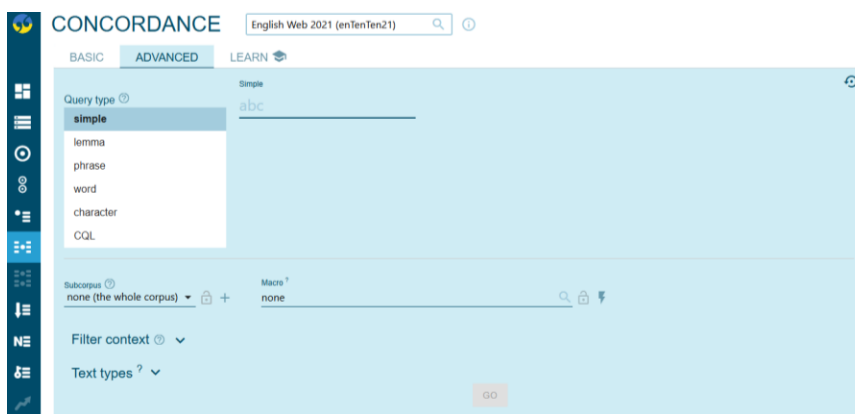

Рис. 2: Зразок конкордансу в системі Sketch Engine

Викладач може згенерувати вправу, що демонструє, наприклад, найтипівіші прикметники до іменника *"technology"* (Рис. 3), або дієслова, які зазвичай вживаються з *"decision"*, чим забезпечується природність мовлення і розвиток мовної інтуїції у студентів.

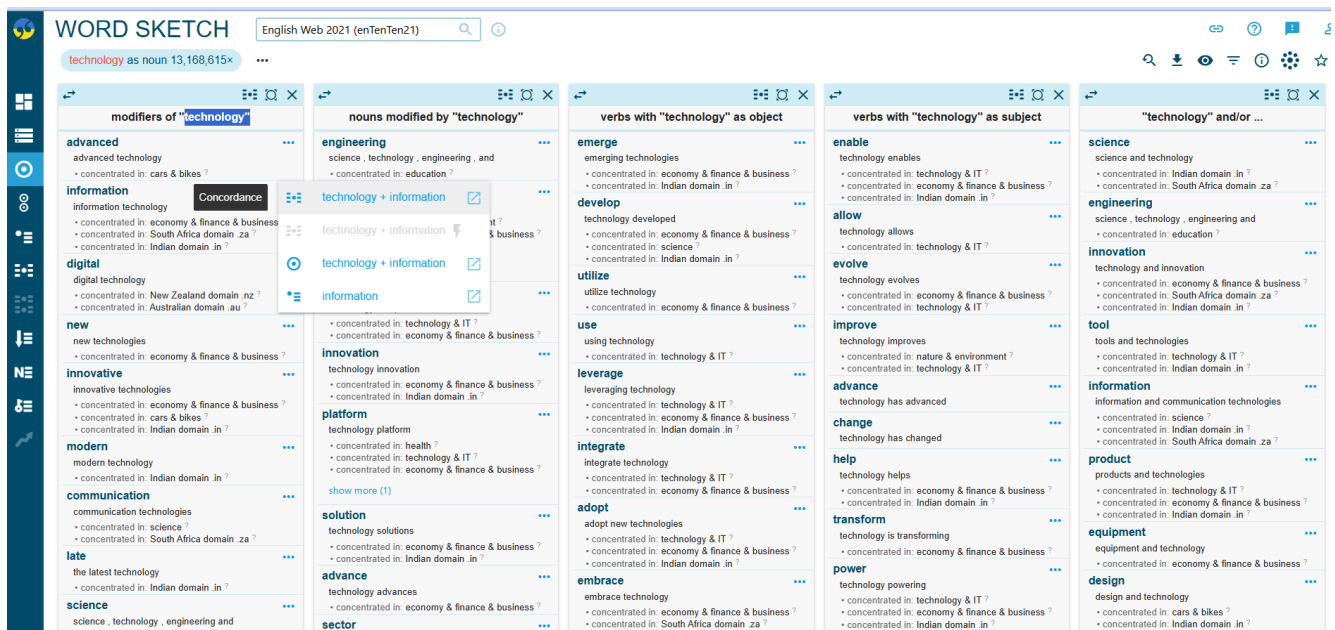

Рис.3: Типові колокації та граматичні зв'язки слова *technology* за даними Word Sketch

Інтеграція мовних корпусів і технологій обробки природної мови (NLP) у практику викладання іноземних мов має низку суттєвих переваг, які відкривають нові горизонти для підвищення ефективності та якості освітнього процесу. Водночас упровадження таких інструментів супроводжується низкою викликів, що потребують уваги з боку наукової і педагогічної спільноти.

Однією з головних переваг використання корпусних ресурсів є забезпечення автентичності та актуальності навчального контенту. Завдяки доступу до великого обсягу реальних мовних даних викладачі можуть створювати навчальні матеріали, які відповідають сучасному мовленнєвому вживанню, реєстру, жанру і соціокультурному контексту. Це дозволяє уникнути шаблонності та застарілих мовних зразків, часто характерних для традиційних підручників. Крім того, використання корпусних і NLP-інструментів дає змогу адаптувати навчальні матеріали до потреб конкретної аудиторії, враховуючи рівень володіння мовою, навчальні цілі, професійну орієнтацію студентів тощо. Така гнучкість забезпечує індивідуалізований підхід до навчання, що особливо актуально в умовах сучасної освітньої парадигми.

Ще одним вагомим позитивним аспектом є впровадження елементів наукового підходу до вивчення мови. Робота з корпусами і NLP-інструментами формує у студентів уявлення про мову як динамічну систему, дослідження якої потребує емпіричних даних, методичного аналізу та обґрунтованих висновків.

Попри суттєві переваги, впровадження корпусних і NLP-технологій у викладацьку практику супроводжується певними труднощами. Насамперед ідеться про необхідність достатнього рівня цифрової грамотності викладача. Робота з платформами, що містять великі обсяги лінгвістичних даних і складні інтерфейси, вимагає відповідної підготовки, навичок фільтрації інформації та вміння інтерпретувати результати пошукових запитів. До цього додається

складність користування інтерфейсами деяких корпусних платформ (наприклад, Sketch Engine, BNCweb), які не завжди інтуїтивно зрозумілі для нефахівців або новачків у галузі корпусної лінгвістики. Це створює бар'єр для широкого впровадження таких інструментів у педагогічну практику.

Нарешті, важливою перешкодою залишається обмежений доступ до повнофункціональних ресурсів, багато з яких є платними або потребують спеціального ліцензування. Це обмежує можливості використання таких інструментів у закладах з невеликим фінансуванням або в умовах індивідуального викладання.

Мовні корпуси та NLP-інструменти є потужним ресурсом для викладача іноземної мови. Їх грамотне застосування сприяє не лише покращенню якості занять, а й розвитку дослідницької автономії студентів, осмисленому підходу до мови як системи, що постійно змінюється. Виклики, пов'язані з впровадженням таких технологій, можуть бути подолані завдяки належній методичній підтримці, співпраці фахівців різних галузей і заохоченню до цифрового розвитку в освіті.

Список літератури:

1. Прийма Л. Ю., Чуприна К. С. Застосування корпусного підходу на заняттях з англійської мови у закладах вищої освіти // Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2019. – Т. 19, Вип. 2(66). – С. 206–210. – DOI: 10.31718/2077-1096.19.2.206.
2. The Corpus of Contemporary American English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://corpus.byu.edu/coca/> (дата звернення: 05.05.2025).
3. Teaching English with corpora: a resource book / ed. by Vander Viana. – London : Taylor & Francis, 2022. – 238 p.
4. Сєдашова О. А., Кобець М. В. Використання штучного інтелекту для прогнозування та запобігання конфліктам в організаціях // XXI міжнародна науково-практична конференція "Конфліктологічна експертиза: теорія та методика", 15 листопада 2024 р., Київ : програма і матеріали виступів / [орг. комітет: А. М. Гірник, Ю. І. Сватко] ; ГО "Товариство конфліктологів України", Кафедра ЮНЕСКО "Права людини, мир, демократія, толерантність та взаєморозуміння між народами" в НаУКМА [та ін.]. – Київ : [б. в.], 2024. – С. 55–63.